

Uued loomevõimalused internetis. Märkmeid sotsiaalmeedia kirjandusest¹

Piret Viires

Teesid: Artiklis analüüsitakse sotsiaalmeedia kirjandust (nt tviteratuuri, Facebooki kirjandust, Instagrami ja Tumblri luulet) kui digitaalse kirjanduse alaliiki. Kaardistatakse mõned mõisted ja lähenemised, mida sotsiaalmeedia kirjandust käsitledes on eri uurijate poolt varem kasutatud või mis on sedalaadi kirjanduse analüüsiks asjakohased. Lähemalt vaadeldakse kirjandust sotsiaalmeedias kirjanduse demokratiseerumise, amatöörsuse ja professionaalsuse, osaluskuultuuri, autori ja lugeja interaktiivsuse, multimodaalsuse ja efemeersuse kontekstis ning lisaks püütakse määratleda sotsiaalmeedia kirjanduse funktsioone.

DOI: 10.7592/methis.v21i26.16917

Võtmesõnad: digitaalne kirjandus, sotsiaalmeedia, sotsiaalmeedia kirjandus, osaluskuultuur, multimodaalsus, efemeerus

Sissejuhatus

Digihumanitaaria mõiste on aktiivsesse kasutusse läinud viimasel viieteistkümnel aastal. Kuigi digihumaniaariat kui distsipliini ja uurimisvaldkonda on mõtestatud ja defineeritud erinevalt, on kõige viljakam aga seisukoht, et digihumanitaaria on digitehnoloogiate ajastu ühiskondlike, kultuuriliste ja loominguliste tegevuste uurimine (Schreibman jt 2016, xvii–xviii).

Digihumaniaaria üks valdkondi on digitehnoloogia ja kirjanduse seosed. Tegemist on kiiresti areneva ja muutuva alaga, mis ühelt poolt hõlmab digihumanitaaria vahendite ja meetodite kasutamist kirjandusuurimises (nt kirjandustekstide kvantitatiivne analüüs arvutitehnoloogia abil), teiselt poolt aga ka digitaalset kultuuriloomet – digitaalselt sündinud kirjandusteoseid (digitaalset ehk elektroonilist kirjandust), nende kirjeldamist ja analüüsi (vt ka Rettberg 2016).

Digihumaniaaria ja kirjanduse seoseid Eestis on vaadeldud erisugustes käsitlustes (vt nt Laak, Viires 2019, Meriste 2020). Digihumanitaarne kirjandusuurimine hõlmab Eestis nii kvantitatiivset kirjandusuurimist (Talivee 2011, Laak jt 2019, Meriste 2020), kirjanduslike digikeskkondade loomist (vt Laak 2004, Viires ja Laak

1 Artikli valmimist on toetanud Haridus ja Teadusministeeriumi projekt PRG636 „Eesti siirdekultuuri arengumustrid (1986–1998)“ ja Tallinna Ülikooli uuringufondi projekt TF3218 „Nüüdiskultuuri uuringud Eesti kirjandus- ja kultuuriuuringute keskuses“.

2021) kui ka Eestis loodud digitaalse kirjanduse kaardistamist ja analüüsimist (vt Viires 2001, 2005, 2017).

Siinne artikkel keskendub eelkirjeldatud digihumanitaarse kirjandusuurimise aladest just digitaalsele kirjandusele. Artikli põhifookus on digitaalse kirjanduse kõige uuemal ja laialt levinud alaliigil – sotsiaalmeedia kirjandusel.

Digitaalne kirjandus

Digitaalset (elektroonilist)² kirjandust on defineeritud kui „oluliste kirjanduslike tunnustega teost, mis kasutab ära kas üksiku või võrku ühendatud arvuti võimalusi ja konteksti“ (vt Hayles 2008, 3). Scott Rettberg on täpsustanud, et digitaalne kirjandus on „katusmõiste, mida kasutatakse selliste kirjandusloomingu vormide kirjeldamiseks, mis kasutavad tänapäevaste arvutite arvutustehnoloogilisi, multimeedia ja võrguvõimalusi, et luua digitaalseid narratiivseid või poetilisi teoseid, mille spetsiifika vastab nende loomise kontekstile“ (Rettberg 2016, 127).

Digitaalset kirjandust on loodud Euroopas alates 1960.–1970. aastatest (Eskelinen ja Di Rosario 2012) ja Ameerika Ühendriikides 1980. aastatest (vt Hayles 2008). Esimeste digitaalse kirjanduse teoste loomisest peale on alanud ka nende teoreetiline mõtestamine. N. Katherine Hayles on 2008. aastal jaganud digitaalse (elektroonilise) kirjanduse kaheks perioodiks. Esimene periood oli tema hinnangul 1987–1995, kui loodi esimese generatsiooni elektroonilise kirjanduse teoseid, mis hõlmasid peamiselt hüpertekstikirjandust ja mille põhitunnuseks olid hüperteksti linkide kaudu ühendatud tekstiosised. Teine periood algas Hayles'i jaotuse järgi 1995. aastal, mida ta nimetas nüüdisaegseks ehk postmodernseks perioodiks, mille jooksul loodi nn teise generatsiooni elektroonilise kirjanduse teoseid. Teise perioodi teoseid iseloomustas ennekõike multimodaalsus – graafika, animatsiooni, värvide ja helide kombineerimine. (Hayles 2008: 6–7.)

Eesti kirjanduses võime me näha digitaalse kirjanduse esilekerkimist 1990. aastate keskel, mis oli seotud 1990. aastate siirdeühiskonnas toimunud majanduslike, kultuuriliste ja tehnoloogiliste muutustega. Arvutitehnoloogia, eriti personaalarvutite ja interneti levik andsid kirjanikele võimaluse eksperimenteerida uute kirjandusvormidega. Võib öelda, et Hayles'i jaotusest lähtudes loodi Eestis nii esimese generatsiooni kui ka mõningaid teise generatsiooni digitaalse kirjanduse teoseid (vt ka Viires 2012, 2017, Viires ja Laak 2019).

Alates aastatest 2006–2007 võime näha murrangut digitaalse kirjanduse loomise ja levikus ning see on seotud ennekõike sotsiaalmeedia levikuga ja sotsiaal-

2 Järgnevalt on termineid *digitaalne kirjandus* ja *elektrooniline kirjandus* kasutatud sünonüümidena.

meediaplatformide kasutamise ka kirjandusloomeks (vt ka Viires 2017, Laak ja Viires 2019).

Sotsiaalmeedia ja selle platvormid

Sotsiaalmeediaplatformide loomine on seotud interneti arenguga ja teise põlvkonna veebidisaini Web 2.0 loomisega 20. sajandi lõpus ja 21. sajandi alguses. Web 2.0 võimaldab inimestevahelist infovahetust ja koostööd sotsiaalvõrgustike, ühiskondliku tarkvara ning mitmesuguste veebiteenuste kaudu. Seda iseloomustab ennekõike asjaolu, et igaüks saab kasutajana veebisisu loomises osaleda.

Web 2.0 lahendustel põhinevad sotsiaalmeediaplatformid, millest suuremad ja tuntumad on Facebook, Twitter, Instagram, Tumblr, Snapchat jm. Sotsiaalmeediaplatformid on tavaliselt kergesti kasutatavad ja ei vaja tehnilisi erioskusi. See teeb kasutajatele sisu loomise äärmiselt mugavaks.

Interneti kättesaadavus, sotsiaalmeediaplatformide kasutamise lihtsus ja nutiseadmete lai levik on teinud suuremate platvormidest mõjuvõimsad suhtluskeskonnad, mille mõju ühiskondadele ja inimestele on märkimisväärne. Nii näiteks on kirjutanud sotsiaalteadlane, internetiuurija Katrin Tiidenberg.

Internet laiemalt ja sotsiaalmeedia kitsamalt on muutunud tehnilisi oskusi ja juurdepääsu omavahelisele inimestele ja gruppidele väga oluliseks suhtlemis- ja suhestumiskeskonnaks, mil on võimalikud olulised tagajärjed nii sellele, kuidas me omavahel suhtleme ja konkreetseid suhteid loome [. . .], kui ka sellele, kuidas me inimsotsiaalsust ja maailma mõistame. (Tiidenberg 2017, 52)

Kui ühelt poolt nähakse sotsiaalmeedias võimalust laiapõhjaliseks suhtluseks ja erisuguste arvamuste paljususeks või lausa kollektiivse tarkuse kehastust, mis viiks ühiskonnas ühise teadvuse kõrgemale tasandile, siis on ka autoreid, kes on sotsiaalmeedia suhtes äärmiselt kriitilised. Nii näiteks leiab Kalev Leetaru (2019), et sotsiaalmeedia massiline kasutamine kaotab ühiskonnast täiskasvanulikkuse ja viib meid tagasi lapse tasandile, kes vastutustundetult ja järelemõtlematult oma mõtteid netiavarustesse saadab ja ning kohest heakskiitu nõuab. Sotsiaalmeedia kasutajad võivad muutuda ka kontrollimatult solvanguid pilduvateks ja seetõttu ei eristu koolikiusajatest. See kõik sillutab Leetaru arvates tee ühiskondlikuks allakäiguks.

Hoolimata vastandlikest arvamustest sotsiaalmeedia kohta tuleb tunnistada, et sotsiaalmeedia on mõjuvõimas nähtus, mille laiaulatuslik mõju tuleneb just sellest, et võimaldab paljudel inimestel ise sotsiaalmeedias oma mõtteid avaldada, teistega arutleda, vaielda, suhelda. Teiste sõnadega, sotsiaalmeedia on see, mis sisu selles luuakse.

Lisaks sotsiaalmeedias jagatavatele arvamustele, vestlustele, piltidele, teadetele oma igapäevaelu kohta jpm-le tegutsevad sotsiaalmeedias ka kasutajad, kes loovad ilukirjanduslikku sisu. Siin on ala, kus lõikuvad sotsiaalmeedia ning internetiuuringud ja digitaalse kirjanduse uuringud. Sotsiaalmeedia kirjandust on akadeemiliselt uuritud mitmetes käsitlustes (nt Paquet 2019, Walker Rettberg 2018, Moulthrop 2018, Kovalik ja Scott Curwood 2019, Washaly 2019, Screva-Pavlovska 2017), Eestis on akadeemilist uurimust olnud vähem (Viires 2017, Laak ja Viires 2019), kuid on olnud näiteks Instagrami luule tutvustusi kultuuriajakirjanduses (Korp 2019). Siinne artikkel püüab senisele lisa pakkuda.

Sotsiaalmeedia kirjandus kui digitaalne kirjandus

Sotsiaalmeedia kirjanduseks saab lugeda ilukirjanduslikke tekste (või ilukirjanduslike ambitsioonidega tekste), mille loomiseks ja lugejatele jagamiseks on kasutatud sotsiaalmeediaplatvorme. Kui sedalaadi kirjanduse põhiolemus tuleneb sellest, et Web 2.0 kasutaja saab ise sisu luua, siis iga platvormi arhitektuur määrab ära võimalused, milliseid ja millises vormis ilukirjandusteoseid nende abil luuakse. Nii saab sotsiaalmeedia kirjanduseks lugeda tviteratuuri (Twitteris loodud 140- või hilisemaid 270-tähemärgiseid minikirjandusteoseid), Facebooki luulet või Facebooki järjejutte, Instagrami luulet, Tumblri luulet, Wattpadis kirjutatud lugusid, ilukirjanduslikke blogisid jmt.

Sotsiaalmeedia kirjandusel on samuti mitmed digitaalse kirjanduse tunnused. Seda tüüpi kirjandus on *born-digital* ehk sündinud sotsiaalmeediaplatvormidel, sageli on need teosed multimodaalsed, ühendatakse eri meediate (lisatakse tekstidele pilte, helisid, videosid), sageli on seda tüüpi tekstid ka interaktiivsed (lugejad sekkuvad loominguusse, kommenteerivad teoseid või isegi arendavad tekste edasi). Saame väita, et sotsiaalmeedia kirjandus vastab Scott Rettbergi toodud definitsioonile – sotsiaalmeedia kirjandus on kirjandusloomingu vorm, „mis kasutab tänapäevaste arvutite arvutustehnoloogilisi, multimeedia- ja võrguvõimalusi, et luua digitaalseid narratiivseid või poetilisi teoseid“ (Rettberg 2016, 127).

Sellest lähtudes saakski N. Katherine Hayles'i kahele digitaalse kirjanduse perioodile lisada ka kolmanda, mille algus oleks seotud aastatega 2006–2007, kui hakkasid levima sotsiaalmeediaplatvormid ja nutiseadmed ja tekkis sotsiaalmeedia kirjandus (vt ka Viires 2017). Digitaalse kirjanduse kolmas generatsioon on võrreldes kahe eelnevaga laiemalt levinud, ühiskonnas ja lugejate hulgas rohkem teadvustatud. Üldistavalt võiks öelda, et seda tüüpi kirjandust iseloomustab demokraatlikkus, dialoogilisus eri osalejate vahel, interaktiivsus, eri meediavormide segunemised, tekstiline ja narratiivne dünaamika. Mis mõistete raamistikus sotsiaalmeedia kirjandust uurida saaks, sellest artikli jooksul edaspidi.

Üheks uueks terminiks sotsiaalmeedia kirjanduse vallas on *Alt Lit* (*Alternative Literature*; Hammond 2016: 142, vt ka Viires 2017). Näiteks on Adam Hammond käsitlenud seda oma teoses „Kirjandus digitaalajastul. Sissejuhatus“ („Literature in the Digital Age. An Introduction“; Hammond 2016). Termin *Alt Lit* tuli kasutusele USA-s 2010. aasta paiku ja see tähistab nii kogukonda, meediumit, stiili kui ka teatud ideestikku ja sisu. *Alt Lit* iseloomustab autoreid, keda seob aktiivne interneti ja sotsiaalmeedia kasutamine; kirjutatakse internetile ja sotsiaalmeediale omases stiilis ning postitakse tekste blogidesse ja sotsiaalmeediasse. Sageli luuakse tekste koostöös lugejatega ja muudetakse tekste vastavalt lugejatelt saadud tagasisidele. (Hammond 2016, 142–143; vt ka Viires 2017.)

Adam Hammond rõhutab aga ka seda, et digitaalses maailmas on lihtne kirjutada ja avaldada, kuid kuna tekstide hulk internetis on suur, siis on kõige olulisem püüda lugejate tähelepanu. Selleks on vaja luua tugev autorikuvand, mida *Alt Lit*'i tuntuimad esindajad teevadki. Hammondi sõnade järgi nad ehitavad üles oma „autorifunktsiooni“ ja tegelevad väsimatult enesereklaamiga. Tuntuimad *Alt Lit*'i autorid on need, kes veedavad enamiku ajast internetis ja peavad olema pidevalt nähtaval, tekstid peavad olema pidevalt uudisvoos olemas. (Hammond 2016, 144.)

Seega võime me analüüsida sotsiaalmeedia kirjandust digitaalse kirjanduse kontekstis, selle ühe alaliigina. Digitaalse kirjanduse ja sealhulgas sotsiaalmeedia kirjanduse analüüsimiseks on kasutatud mitmesuguseid mõisteraamistikke. Nagu eelnevalt öeldud, saab üldistavalt öelda, et sotsiaalmeedia kirjandust iseloomustab demokraatlikkus, dialoogilisus eri osalejate vahel, interaktiivsus, eri meediavormide segunemised, tekstiline ja narratiivne dünaamika.

Järgnevalt on aga välja valitud kimp mõisteid ja lähenemisi, mida sotsiaalmeedia kirjandust käsitledes on kas eri uurijate poolt varem kasutatud või mis on seda laadi kirjanduse analüüsiks asjakohased. Need mõisted pole muidugi ammendavad, sotsiaalmeedia kirjandust on võimalik käsitleda ka traditsioonilist kirjandusuurimise raamistikku kasutades (uurida näiteks teoste poeetikat, narratiive, teemasid, motiive, intertekstuaalseid seoseid jms). Järgnevalt on esile toodud aga just need mõisted ja lähenemised, mis on spetsiifilised sotsiaalmeedia kirjandusele kui digitaalse kirjanduse ühele alaliigile.

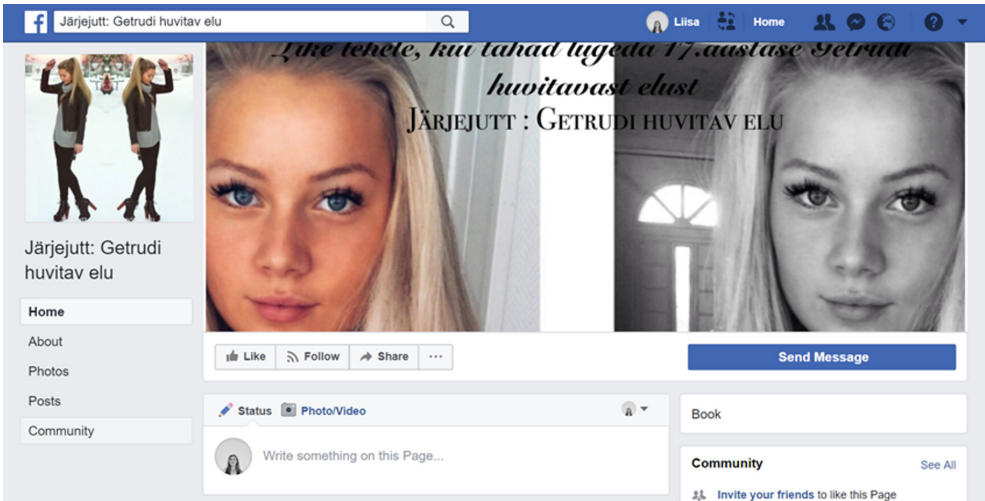
Sotsiaalmeedia kirjandus ja kirjanduse demokratiseerumine. Amatööruse ja professionaalsuse paradoksid

Üks aspekt, mida sageli kasutatakse sotsiaalmeedia kirjandusest rääkides, on kirjanduse demokratiseerumine. Nii on näiteks Alan Hammond märkinud, et Web 2.0 ja sotsiaalmeediaplattformid on loonud võimalused „kirjandusloomingu demokratiseerumiseks“ (Hammond 2016, 137). Samuti on ta esile toonud *Alt Lit*'i kirjan-

PIRET VIIRES

duse puhul, et mitmed selle eestkõnelejad näevad *Alt Lit*'is võimalust vabastada kirjandus juhtivate trükimeedia kirjastuste hierarhisest maailmast ning leiavad, et kirjandus peaks kuuluma tänapäevasesse vabasse internetiellu (142–143). Nii vastandub kasutaja võimalus ise luua sisu, ka ilukirjanduslikku sisu, institutsionaalselt kontrollitud ja vahendajate kaudu (kirjastused, toimetajad, trükimeedia) kättesaadavaks tehtud loomingule. Autor ei sõltu enam kirjastuste või ajakirjade otsustest, kas tema teost on võimalik paljundada ja lugejateni viia, sotsiaalmeedias piisab vaid oma loomingu postitamisest ja huvilistele jagamisest, ning teos jõuab lugejani. See on ühelt poolt äärmiselt ahvatlev võimalus autorile, kellel on nüüd lugejaga vahetu, kohe tekkiv side. Samuti ei sõltu autor kolmandate isikute otsustest, kas tema teos väärrib trükkimist, vaid demokraatlik otsustusõigus on ta enda käes. Seda sotsiaalmeedia vahetust ongi kasutanud mitmed autorid, Eesti kirjanikest näiteks Kaur Riismaa, Veronika Kivisilla, Janar Ala, Mart Juur, Liina Tammiste, Keiti Vilms jt. Rahvusvaheliselt on tuntud näiteks Instagrami luuletajad Rupī Kaur ja Atticus, *Alt Lit*'i esindajad Tao Lin ja Steve Roggenbuck.

Selline hierahiatest vaba vahetu avaldamisvõimalus toob aga kaasa professionaalsuse ja amatöörluse paradoksi. Kui eelpool nimetatud autorid on professionaalsed kirjanikud, kes on valinud sotsiaalmeediaplattformid vaid selleks, et võimalikult kiiresti ja vahetult oma loomingut jagada, siis sotsiaalmeedias puuduv institutsionaalne kontroll tähendab paraku ka seda, et puudub kvaliteedikontroll – igaühel võib saada autor. Nii ongi kirjanduse demokratiseerumise teine tahk see, et lisaks heakvaliteedilistele teostele on sotsiaalmeedia täis ka harrastus- ja amatöörkirjandust, mõnikord lausa grafomaaniat. Need amatöörautorid võivad olla kas noored kirjutajad, kes kirjutavad suhtlemiseks omaenda eakaaslastega (näiteks Facebooki järjejutt „Gertrudi huvitav elu“, vt Kivirähk jt 2018, joonis 1), või kes kirjutavad tundlevaid luuletusi Tumblris või Instagramis (vt nt Instagrami haaksõna #luuletus). Kuid kahtlemata avab selline vaba ja demokraatlik avaldamisvõimalus ukse noortele, alustavatele autoritele, kes ettevaatlikult varjunime all oma tekste sotsiaalmeedias levitavad ja vastuvõttu jälgivad, nagu näiteks Tumblri luuletaja kasutajanimemega Suine-tuul (vt Jõemets jt 2020). Interneti toetavat rolli alustavale autorile on rõhutanud ka Kaur Riismaa, kes on pidanud sotsiaalmeediat oma loomingus oluliseks ja soovitanud samuti teistel noortel kirjanikel kõigepealt internetis avaldada (Ööpik 2015, 68).

Joonis 1. Facebooki järjeutt „Getrudi huvitav elu“ (vt Kivirähk jt 2018).

Sotsiaalmeedia kirjandus ja osaluskuultuur

Sotsiaalmeedia kirjandusega saab seostada ka osaluskuultuuri mõistet, mida on arendanud ennekõike Henry Jenkins (2006a, b). Jenkins defineerib seda kui kultuuri, milles kasutajad on oodatud aktiivselt kaasa lööma selle loomises ja ringluses (Jenkins 2006a, 290). Lisaks näeb Jenkins interneti suurt rolli selles, et osaluskuultuur on toodud avalikkuse huviorbiiti (Jenkins 2006b, 137). Osaluskuultuuri protsessis loodud kultuuritekste iseloomustab mitu võtmesõna: interaktiivsus, autorisuse eri vormid (jagatud autorsus, kollektiivne autorsus), lugeja ja autori rolli võimalik teisenemine. Üheks oluliseks sotsiaalmeedia kirjandust iseloomustavaks osaluskuultuuri ilminguks ongi interaktiivsus, autori ja lugeja suhte dünaamika – lugejate osalemine teoste kommenteerimises, oma arvamuse avaldamises või ka osavõtt teose loomisprotsessist.

Teine termin, millega sellist autori ja lugeja dünaamikat ja nendevahelise suhte põimumist saab iseloomustada, on Alan Kirby loodud *digimodernism* (Kirby 2009), mis tähistab uut suhet teksti ja arvuti vahel. Selle suhte kõige äratuntavam vorm on Kirby sõnul uut liiki digitaalne tekstuaalsus, mis muudab traditsioonilisi arusaamu autorisusest ja lugejast (Kirby 2010). Digimodernismi mõiste sobib seega ka sotsiaalmeedia kirjanduse kirjeldamiseks, kuna seal toimub just aktiivne interaktsioon autorite ja lugejate vahel.

Autori ja lugeja vaheline interaktiivsus võib sotsiaalmeedia kirjanduses ulatuda lihtsast *Like*-nupu vajutamisest mõne Facebookis jagatava luuletuse juures kuni tõsiste ja põhjalike kommentaaride kirjutamiseni. Enamasti on sotsiaalmeedias lugejate arvamused positiivsed, autorite jagatud tekste kiidetakse ja tuuakse esile

nende tugevaid külgi. Kuid esineb ka kriitikat ja soovitusi. Näiteks on Kaur Riismaa luuletustele antud selgeid soovitusi, mida muuta (Ööpik 2015). Edasi on autori otsustada, kas ta neid soovitusi järgib.

Autori ja lugeja dünaamika eriline vorm on see, kui lugejad lülituvad autori loomeprotsessi ja hakkavad tema mõningaid ideid või sõnamänge edasi arendama, mida on näha olnud Mart Juure Facebooki postituste juures (vt ka Viires 2013, 15). Huvitavad on aga kollektiivse autorsusega *online*-järjejutud, kus autorid vahelduvad, liituvad ja lahkuvad (nt eelpool mainitud Facebooki järjejutt „Gertrudi huvitav elu“, vt Kivirähk jt 2018).

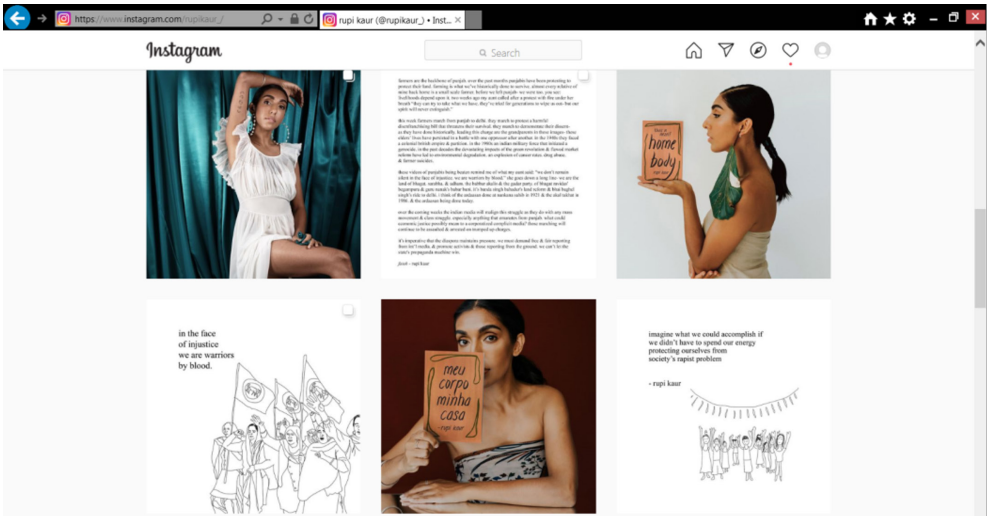
Selline autori ja lugeja vaheline interaktiivsus on iseloomulik enamikule sotsiaalmeediaplatformidel loodud kirjandusteostele, neid saab meeldivaks märkida, kommenteerida, edasi jagada. Nii saab tõesti öelda, et võrreldes tavakirjandusega on autori ja lugeja vahekord muutunud, see on vahetum ja mõnikord ka loometegevusse sekkuv.

Sotsiaalmeedia kirjanduse multimodaalsus

Multimodaalsus on termin, millega on eriti iseloomustatud Tumblr ja Instagrami luulet (nt Pâquet 2019). Kuid sotsiaalmeedia kirjanduse multimodaalsus seostub ka digitaalse kirjanduse muude liikidega, eriti Hayles'i määratluse järgi teise generatsiooni digitaalse kirjanduse teostega, mis kombineerivad teksti, pilti, heli ja videot (Hayles 2008, 6–7). Multimodaalsus sotsiaalmeedia luules tähendab ennekõike teksti ühendamist pildiga.

Lili Pâquet on Instagrami luulet analüüsid esile toonud, et akadeemilised uurijad on seda ebaoluliseks pidanud, kuna tegemist olevat madalakvaliteedilise luulega, millel pole kirjanduslikku väärtust. Kuid ta hoiatab, et selline lähenemine süvendab kõrgkultuuri ja populaarkultuuri vahelist veelahet, ja leiab, et Instagrami luule väärib akadeemiliselt uurimist. Instagrami luule eripärana tõstab ta esile just selle multimodaalsust. (Pâquet 2019, 296–297.)

Nii ongi Instagrami luule üks tuntumaid autoreid Rupi Kaur (vt joonis 2) ühendanud oma luuletekstid piltidega, kas joonistuste või enda stiliseeritud selfi-portreedega. Lili Pâquet' hinnangul on see tulemus „meeldivalt esteetiline“ ja sobib kokku nende väärtustega, mida Rupi Kaur oma jälgijatele esitab (297).

Joonis 2. Kuvatõmmis Rupikauri Instagrami kontolt.³

Teine tuntumaid Instagrami luuletajaid Atticus on ühendanud oma teostes tekste ja pilte, aga mõnedel puhkudel on lisandunud kas animatsioon või heli. Samal ajal iseloomustab Instagrami luulet ka „nostalgiline esteetika“ [299], piltidel on kujutatud kirjutusmasinaid, mõnel juhul kasutatakse tekstina kirjutusmasina šrifti.

Pildid on enamasti stiliseeritud ja kaunid, mõjuvad rahustavalt ja meeldivalt.

Ka eesti Tumblri ja Instagrami luuletajate teosed on multimodaalsed, enamasti on ühendatud tekst pildiga. Näiteks Tumblri kasutaja #asjaarmastajaluuletused ühendab teksti kauni looduspildiga (vt Jõemets jt 2020, joonis 3).

Joonis 3. Tumblri luule #asjaarmastajaluuletused.⁴

3 https://www.instagram.com/rupikaur_/

4 <https://asjaarmastajaluuletused.tumblr.com/page/4>

PIRET VIIRES

Hanna Linda Korp juhib aga tähelepanu Instagrami luuletajale Aegruum (@aegruum), kes kirjutab haikuvormis ning seob luule heli ja videoga (vt joonis 4). Nii on kasutaja Aegruum puhul kombineeritud samaaegselt kolme meediumi (Korp 2019).

Joonis 4. Kuvatõmmis kasutaja Aegruum Instagrami kontolt.⁵

Rupi Kauri moodi oma tekstide ja stiliseeritud selfide ühendamist on teinud ka näiteks eesti Instagrami-autorid Nete Tiitsaar (@nete.tiitsaar) ja Gerda Laura Liiv (@gerdalaura) (Korp 2019). Neist autoritest Nete Tiitsaare selfid on väljakutsuvalt seksuaalse alatooniga, Gerda Laura Liivi portreed on tagasihoidlikumad ja toetavad pigem tema kui kirjandushuvilise tütarlapse ja poetessi imagot. Eripärane ja eneseironiline on aga Instagrami kasutaja Pöial on jala Alaska (@jalaalaska) looming, kes postitab lisaks luuletekstidele ka koomikseid ja karikatuure (Korp 2019, vt joonis 5). Ka tema teoseid saab analüüsida multimodaalsuse kontekstis, kuna koos on esitatud pilt ja tekst.

Joonis 5. Kuvatõmmis Pöial on jala Alaska Instagrami kontolt.⁶ (Korp 2019)

5 <https://www.instagram.com/aegruum/>

6 <https://www.instagram.com/jalaalaska/>

Omaette Instagrami luule alamliik on raamatuseljaluule, kus postitatakse pilte raamatuselgadest, mis kokku moodustavad kas poeetilise või sidusa teksti, näiteks @spinesideout (vt Bartholomew 2018). Et sedasorti mäng on laiemalt levinud, näitavad ka Eestis korraldatavad raamatuseljaluule võistlused (vt nt Virro 2017, vt ka joonis 6).

Joonis 6. Raamatuseljaluule.
Näide blogist „Loetu kaja”.⁷

Kokkuvõttes võib öelda, et multimodaalsus on sotsiaalmeedia kirjanduse puhul üks silmatorkavamaid omadusi, lisaks kirjeldatud Tumblr ja Instagrami luulele esineb multimodaalsust ka Facebooki luule või proosateoste puhul, ilukirjanduslikes blogides jm.

Sotsiaalmeedia kirjandus ja efemeersus

Üks võtmesõna, millega saab sotsiaalmeedia kirjandust iseloomustada, on efemeersus. Kuigi efemeersuse esialgne tähendus oli seotud 19. sajandi argielu dokumentatorkenditega (nt rongipiletid, tantsukaardid, visiitkaardid; vt Rickards 2000), on efemeersuse mõistet viimasel ajal kasutatud aktiivselt ka digitaalse kultuuri eri ilmingute, nende loomise ja vastuvõtu kirjeldamisel ja analüüsimisel. Põhjus on see, et sedasorti kultuurinähtusi saab iseloomustada kui lühiajalisi, ajutisi ja kaduvaid. Alexandra Saemmer ja Bernadette Dufrêne (2014, 3) rõhutavad koguni efemeersust kui digitaalse kirjanduse ja digitaalse kunsti „fundamentaalselt esteetilist printsiipi”.

Nii tähistab efemeersus digitaalsele maailmale iseloomulikke – põgusust, hajumist, ajatuse asemel ajalikkust, keskendumist olevikule. Olulist rolli mängib siin ka digitaalse kultuuri materiaalsus, mis on olemuslikult seotud pidevate tehnoloogiliste uuendustega.

Ka sotsiaalmeedia kirjandus annab aluse kõnele da efemeersusest. Sotsiaalmeedia keskkondadesse on tekstide ja postituste ajutisus ja kaduvus juba algselt

⁷ <http://aluik.blogspot.com/2016/05/raamatuseljaluule-viieteistkumnes.html>

sisse kirjutatud. Näiteks Facebooki uudistevoog kaob lugeja vaateväljast nii kiiresti, kui uued postitused peale tulevad. Kogu Snapchati loogika ongi ajutisus ja postituste kadumine (vt ka Walker Rettberg 2018). Twitteri säutsud ilmuvad ja kaovad samuti vastavalt sellele, kui kiiresti uusi säutse juurde tuleb.

Nii ongi sotsiaalmeedia luuletajad väljakutse ees püüda kinni oma lugeja tähelepanu võimalikult palju ja kiiresti. Alan Hammond (2016, 144) on märkinud, et sotsiaalmeedia kirjanduse parimad esindajad on need, kes veedavad kogu aja veebis ja postitavad pidevalt uusi tekste.

Näiteks eesti tviteratuuri-kirjanik Keiti Vilms postitab säutse väga tihti, ta säutsud ja postitused on uudistevoos pidevad ja ta on seetõttu sotsiaalmeedia teistele kasutajatele nähtav. Tema säutsud ilmuvad ja kaovad kiiresti ning täielikult saavad ta teoseid lugeda ainult need, kes jälgivadki teda pidevalt.

Teine eesti sotsiaalmeediat aktiivselt kasutanud luuletaja Liina Tammiste on autor, kes on avaldanud Facebookis palju luuletekste (vt ka Kotjuh 2015). Paraku ta varasemad postitatud tekstid on kadunud, vajunud uue peale tuleva informatsioonivoo alla. Sama on ka Facebookis avaldanud Kaur Riismaa tekstidega.

Ühtlasi võime tunnistada paradoksi, et mitme sotsiaalmeedias kirjutava autori luuletused (nt Vilms, Tammiste, Riismaa) on lugejatele kättesaadavad ennekõike avaldatud paberraamatute kaudu. Nende Facebookis ja Twitteris avaldatud tekstid on aga efemeersed, kaduvad ja ajutised.

Nii saame kokkuvõtlikult öelda, et sotsiaalmeedia kirjanduse teoseid iseloomustab efemeersus, saab väita, et neil teostel on „loomupäraselt efemeerne olemus“ (Saemmer ja Dufrêne 2014, 2). Pikaajalisus ja säilimine ei olegi sotsiaalmeedia keskkondadele iseloomulik. Sotsiaalmeedia kirjanduse efemeersus on ennekõike tehnoloogiliselt determineeritud ja seotud nende keskkondade ülesehituse ja kasutamise printsiipidega (vt ka samas, 1).

Kuigi Alexandra Saemmer on avaldanud arvamust, et digitaalse kirjanduse autor peab efemeerust ja ajutisust oma loomingu esteetiliseks põhiprintsiibiks ja lähtub sellest oma teoste loomisel (Saemmer 2009, 479), ei pruugi see siiski olla kehtiv mitme eesti sotsiaalmeedia kirjanduse autori puhul. Pigem on autorid siiski lootnud, et nende teosed säilivad ja on lugejatele kättesaadavad. Seda võib kinnitada ka see, et nt Keiti Vilms, Liina Tammiste, Kaur Riismaa, Veronika Kivisilla ja Janar Ala on oma esialgsed sotsiaalmeedias postitatud teosed jäädvustanud trükitud raamatuna.

Sotsiaalmeedia kirjanduse funktsioonid

Sotsiaalmeedia kirjanduse ühe esimese funktsioonina saaks märkida võimalust vabalt luua ja oma tekste jagada, mis on seotud eelpool kirjeldatud kirjanduse

demokratiseerumise kontseptsiooniga. Autori ja lugeja vahel puudub kontrolliv kolmas osaline, kes otsustab, mida võib lugejatele pakkuda ja mida mitte. Nii võiks öelda, et sotsiaalmeedia kirjanduse üks olulisi funktsioone on loomingu line eneseväljendus, mis tõenäoliselt on otsustavaks impulsiks nii amatöörautoritele, noortele alustavatele luuletajatele kui ka professionaalsetele autoritele, kes kasutavad sotsiaalmeediaplatvorme oma teoste levitamiseks.

Teine oluline funktsioon on enesereklaam ja enesebrändimine. Nagu eelpool mainitud, on Alan Hammond (2016, 144) toonud esile, et lugejate tähelepanu püüdmiseks on sotsiaalmeedias kirjutavatel autoritel vaja luua tugev autoriimidž ja tegeleda väsimatult enesereklaami strateegiatega.

Instagrami luuletaja Rupī Kaur ongi üks neid autoreid, kes on välja töötanud väga viimistletud isikubrändi. Seda toetavad tema postitused, stiliseeritud ja töödeldud fotod, tema kodulehel saab lisaks raamatutele osta ka lõuendile trükitud luuletusi (vt Pâquet 2019, Korp 2019). Rupī Kauri isikubrändi lihvimine on viinud sinnamaani, et tal on 4 miljonit jälgijat, tema raamatut „Piim ja mesi“ on müüdnud üle 3,5 miljoni eksemplari, ta astub üles avalikel esinemistel ja õpetab loovkirjutamist (vt Pâquet 2019, Popa 2019). Teda on nimetatud koguni „luuletaja-ettevõtjaks“ (Popa 2019). Nii toetabki Instagramis enese brändimine luuletaja tuntuse levikut, mis võib viia ka konkreetse ärilise tuluni, nagu see Rupī Kauri puhul on toimunud.

Ka teine tuntud Instagrami luuletaja Atticus on hoolega oma isikubrändi välja töötanud. Erinevalt Rupī Kauri kaunilt poseeritud selfidest on Atticuse imago salapärase, ta poseerib Guy Fawkesi maskiga ja sageli on tema luuletused postitatud kirjutusmasina šriftis, et rõhutada vanaaegsust (Pâquet 2019, 299).

Enesebrändimine ei ole võõras ka eesti sotsiaalmeedia autoritele. Eelpool mainitud Instagrami luuletaja Nete Tiitsaar on oma brändi teadlikult üles ehitanud seksuaalsusele, millega ta on juba saavutanud oodatud tähelepanu, tema tegevust on kajastanud ajakiri Kroonika (Steinberg 2019) ja see on aidanud kaasa tema raamatu müügiedule.

Ka teised Instagrami luuletajad kasutavad seda keskkonda oma brändi loomiseks ja oma teoste reklaamimiseks (nt Gerda Laura Liiv, @gerdalaura).

Keiti Vilmsgi on hoolega oma „Säutsupääsukese“ isikuimago üles ehitanud, tegelenud aktiivselt enesereklaami strateegiatega ja tema autorifunktsiooni ehitamine on ületanud sotsiaalmeedia piirid.

Nii võib öelda, et sotsiaalmeedias enda nähtavaks tegemine viib välja ka trüki- raamatu avaldamiseni, see on sotsiaalmeedia autoritele postitustest ihaldusväärsem ja sotsiaalmeediat kasutatakse oma toodete reklaamiks.

Lisaks on mitmed uurijad märkinud, et üks sotsiaalmeedia kirjanduse funktsioone on eneseabi (nt Pâquet 2019). Näiteks on Instagrami luule lühike ja

rahustav, taustaks on kaunid toonid või looduspildid, mõnikord on teosele lisatud mahe muusika. Rupi Kauri loomingu näitel väidab Lili Pâquet, et Instagrami luule on „kohe tarbitav“, „positiivset tunnet ja kinnitust“ andev, mis mõjub lugejale teraapiliselt (302). Nii võibki Instagrami luule funktsiooniks olla ka lugeja eneseteraapia, mis pakub heitlikus maailmas rahu ja lohutust.

Kokkuvõte

Kui digitaalset kirjandust on alates 1980. aastatest alates akadeemiliselt uuritud mitmest eri tahust ja on põhjalikke käsitlusi (nt Aarseth 1997, Hayles 2008), siis sotsiaalmeedia kirjandus on seni leidnud vähem käsitlemist. Kuigi sotsiaalmeediaplatvormid on laiemalt levinud alates 2006.–2007. aastast ja saanud igapäevaselt kasutatavaks tänu nutiseadmetele ning leidub rohkesti uuringuid sotsiaalmeediast kui meediatarbimise ja suhtlusplatvormidest, siis ilukirjanduslik sisuloome on olnud võrreldes kogu ülejäänud sisuloomega tõenäoliselt marginaalne. Sellest hoolimata pakub sotsiaalmeedia võimalusi uuteks katsetusteks kirjandusloomingu vallas, mis lisab uusi alaliike digitaalse kirjanduse üldise katusmõiste raames.

Siinses artiklis kaardistati mõned mõisted ja lähenemised, mida sotsiaalmeedia kirjandust käsitledes on kas uurijate poolt varem kasutatud või mis on sedalaadi kirjanduse analüüsiks asjakohased. Lähemalt vaadati sotsiaalmeedia kirjandust kirjanduse demokratiseerumise, amatööruse ja professionaalsuse, osaluskuultuuri, autori ja lugeja interaktiivsuse, multimodaalsuse, efemeersuse kontekstis ja püüti määratleda ka sotsiaalmeedia kirjanduse funktsioone: eneseväljendus, enesebrändimine ja eneseabi. Nende mõistete raamistikus analüüsitud näited ulatusid Facebooki kirjandusest Instagrami ja Tumblri luule ning tviteratuurini.

Oluline oleks märkida, et sotsiaalmeedia kirjandus asub eri uurimisvaldkondade ristumiskohas, siin on ühendatud internetiuuringud, kirjandusteadus, meediauuringud, populaarkultuuri uuringud. Üheks keskseks teemaks tõuseb amatööruse ja professionaalsuse vahekord, näiteks see, kas sotsiaalmeedia kirjanduse uurija peaks oma tähelepanu pöörama ainult professionaalsetele, kirjanduslikult kõrgekvaliteedilistele tekstidele või peaks ta oma uurimisse kaasama ka harrastusautorite loomingut. Siinses artiklis on püütud kirjanduse mõistele läheneda võimalikult avaralt, et kaardistada mitmesuguseid internetiavarustes toimuvaid kirjanduslikke loometegevusi.

Sotsiaalmeedia kirjanduse puhul on tõenäoliselt kõige suuremaks väljakutseks lugeja leidmine. See on huvitav paradoks, kuna vabalt oma tekstide postitamine eeldab, et mingit vahelüli ei ole ja lugejaga on vahetu side. Samas tähendab tekstide pidev postitamine seda, et tekstihulk sotsiaalmeediaplatvormides on hoomamatu ja

oma lugeja ülesleidmine võib olla keeruline, kui mitte võimatu. Adam Hammond on selle kohta öelnud:

Digitaalse isekirjastamise maailmas ei ole enam väljakutseks saada avaldatud, see võimalus on peaaegu igaühel, ilma kellegi sekkumise ja tsensuurita. Väljakutseks on hoopis leida kõigi nende võistlevate häälte hulgas publikut ja öelda sellele publikule midagi originaalset. (Hammond 2016: 139)

Nii võib küsida, kas digitaalsel ajastul, kus nii paljudel on vabadus kirjutada, mida nad tahavad, ja meil on neile tekstidele seninägematult ulatuslik ligipääs, on originaalsust üldse võimalik saavutada.

Üheks selle teema edasiseks arenduseks oleks võimalus analüüsida sotsiaalmeedia kirjanduse rolli hariduses, eriti kirjandusõpetuses. On käsitlusi, mis näevad sotsiaalmeedias võimalusi uuteks loovkirjutamise viisideks (Kovalik ja Scott Curwood 2019), ja teisi käsitlusi, mis näevad sotsiaalmeediat vahendina, et äratada õpilastes huvi ka traditsioonilise kirjanduse vastu, rakendades mitmesuguseid sotsiaalmeediaga seotud loovülesandeid (Screva-Pavlovska 2017). Eesti kirjandusdidaktikasse ja -õpikutesse on näiteks tviteratuuri kasutamine juba sisse viidud (vt Kruus 2011).

Kokkuvõtteks saab öelda, et sotsiaalmeedia kirjandus on valdkond, mis areneb pidevalt edasi, vastavalt sellele, kuidas toimub tehnoloogiline areng ja millised uued sotsiaalmeediaplatformid juurde tulevad ja kuidas olemasolevaid edasi arendatakse. Seepärast on oluline pidada sotsiaalmeedia kirjanduse arengul silma peal, laiendada arusaama kirjandusest kui kunstiliigist ja hõlmata niimoodi kirjandusuurimisse uusi kirjanduse piire avardavaid nähtusi.

Allikad

Aarseth, Espen. 1997. *Cybertext. Perspectives on Ergodic Literature*. Baltimore, London: The Johns Hopkins University Press.

Bartholomew, Reid. 2018. „5 Favorite Literary Instas.“ – *World Literature Today* 92 (3): 10. <https://doi.org/10.7588/worlilitetoda.92.3.0010>.

Eskelinen, Markku ja Giovanna Di Rosario. 2012. *Electronic Literature Publishing and Distribution in Europe*. ELMCIP: Electronic Literature as a Model of Creativity and Innovation in Practice. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/40316/978-951-39-4945-7.pdf>.

Hammond, Adam. 2016. *Literature in the Digital Age. An Introduction*. New York: Cambridge University Press.

Hayles, N. Katherine. 2008. *Electronic Literature. New Horizons for the Literary*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.

PIRET VIIRES

Jenkins, Henry. 2006a. *Fans, Bloggers, Gamers. Exploring Participatory Culture*. New York; London: New York University Press.

———. 2006b. *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York, London: New York University Press.

Jõemets, Triin, Kristiin Kitkas, Kelli Marie Missik ja Sirlu Vaarik. 2020. „Tumblr-i luule.“ Rühmatöö aines „Digitaalne kultuuriloome“. Tallinna Ülikool, humanitaarteaduste instituut.

Kirby, Alan. 2009. *Digimodernism: How New Technologies Dismantle the Postmodern and Reconfigure our Culture*. New York; London: Continuum.

———. 2010. „Successor States to an Empire in Free Fall.“ – *Times Higher Education*. 27.05. <http://www.timeshighereducation.co.uk/story.asp?storycode=411731>.

Kivirähk, Liisa, Mihkel Kotkas, Kelly Mändlo, Hanna Rattasepp, Anna Stina Tõnissaar ja Oliver-Gerd Vald. 2018. „Gertrudi huvitav elu.“ Rühmatöö aines „Digitaalne kultuuriloome“. Tallinna Ülikool, humanitaarteaduste instituut.

Korp, Hanna Linda. 2019. „Luuletu luule päästab luule.“ – *Sirp* 12.07. <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c7-kirjandus/luuletu-luule-paastab-luule/>.

Kotjuh, Igor. 2015. „Kaasaegse kirjanduse võimalusi – uusmeedia kasutamine.“ – *Looming* 1: 143–145.

Kovalik, Kate ja Jen Scott Curwood. 2019. „#poetryisnotdead: understanding Instagram poetry within a transliteracies framework.“ – *Literacy* 53 (4): 185–195. <https://doi.org/10.1111/lit.12186>.

Kruus, Priit. 2011. *Kahekõne 2. 8. klassi kirjandusõpik*. Tallinn: Koolibri.

Laak, Marin. 2004. „Eesti kirjandusloo traditsioonist ja võrgukeskkonnast: ERNI kui mudel.“ – *Keel ja Kirjandus* 47 (10): 721–735.

Laak, Marin, Kaarel Veskis, Olga Gerassimenko, Neeme Kahusk ja Kadri Vider. 2019. „Digidokumendist tekstikorpuseks: Semperi ja Barbaruse kirjavahetuse töötlemine masinanalüüsitavaks päringusüsteemis KORP.“ – *Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics (JEFUL)* 10 (2): 25–44. <https://doi.org/10.12697/jeful.2019.10.2.02>.

Laak, Marin ja Piret Viires. 2019. „Kirjandus ja digitaalne tehnoloogia.“ – *Methis. Studia humaniora Estonica*, nr 23. *Kirjanduse ja tehnika erinumber*, koostanud Jaak Tomberg ja Indrek Männiste, 129–147. <https://doi.org/10.7592/methis.v18i23>.

Leetaru, Kalev. 2019. „Social Media Is Reverting Society From Adults Back Into Children.“ – *Forbes*, 19. aprill. <https://www.forbes.com/sites/kalevleetaru/2019/04/19/social-media-is-reverting-society-from-adults-back-into-children/#536d1d483f0a/>.

Meriste, Maarja Helena. 2020. „Eesti 1990.–2010. kirjanduse kauglugemise katse avatud tsitaatide kasutusmustrite näitel.“ Magistritöö. Juhendanud Liina Lukas ja Oleg Sobchuk. Tallinna Ülikool, humanitaarteaduste instituut. <https://www.etera.ee/zoom/84246/view?page=1&p=separate&search=&view=0,0,2481,3509>.

Moulthrop, Stuart. 2018. „Just Not the Future: Electronic Literature after the Fall.“ – *MATLIT. Materialidades da Literatura* 6 (3): 11–20. https://doi.org/10.14195/2182-8830_6-3_1.

Pâquet, Lili. 2019. „Selfie-Help: The Multimodal Appeal of Instagram Poetry.“ – *The Journal of Popular Culture* 52 (2): 296–314. <https://doi.org/10.1111/jpcu.12780>.

Popa, Maya C. 2019. „Verse Goes Viral.“ – *Publishers Weekly*, 1. aprill.

Rettberg, Scott 2016. „Electronic Literature as Digital Humanities.” – *A New Companion to Digital Humanities*, toimetanud Susan Schreibman, Ray Siemens ja John Unsworth, 127–136. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.

Rickards, Maurice. 2000. *The Encyclopedia of Ephemeria: A Guide to the Fragmentary*. New York: Routledge.

Saemmer, Alexandra. 2009. „Aesthetics of surface, ephemeral, re-enchantment and mimetic approaches in digital literature. How authors and readers deal with the potential instability of the electronic device.” – *Neohelicon* 36 (2): 477–488. <https://doi.org/10.1007/s11059-009-0016-2>.

Saemmer, Alexandra ja Bernadette Dufrière. 2014. „Introduction.” – *Hybrid. revue des arts et méditations humaines / Journal of Arts and Human Meditations*, nr 1. *Ephemeral Heritages*, 1–14. <https://hybrid.univ-paris8.fr/lodel/index.php?id=213>.

Schreibman, Susanne, Roy Siemens ja John Unsworth, toim. 2016. *A New Companion to Digital Humanities*. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.

Screva-Pavlovskaja Tatjana. 2017. „Fusion of Literature and Social Media: Fact or Fiction.” – *Vizione*, nr 27, 83–91.

Steinberg, Lysandra. 2019. „Seksikas poetess Nete Tiitsaar: mulle pakuti pornovideos osalemise eest 1250 eurot.” – *Kroonika*, 24. oktoober. <https://kroonika.delfi.ee/artikkel/87862007/seksikas-poetess-nete-tiitsaar-mulle-pakuti-pornovideos-osalemise-eest-1250-eurot>.

Talvee, Elle-Mari. 2011. „Jutustuse ja romaani vahel: Elisabeth Aspe linn.” – *Methis. Studia humaniora Estonica*, nr 8, 122–142. <https://doi.org/10.7592/methis.v6i8.559>.

Tiidenberg, Katrin. 2017. *Ihu ja hingega internetis*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.

Walker Rettberg, Jill. 2018. „Snapchat: Phatic Communication and Ephemeral Social Media.” – *Appified. Culture in the Age of Apps*, toimetanud Jeremy Wade Morris ja Sarah Murray, 188–196. Ann Arbor: University of Michigan Press.

Washaly, Najeeb. 2019. „Literature and Social Media: Reflections on Peace, Conflict, and Society.” – *Journal of English Language and Literature* 6 (2): 43–52. <https://doi.org/10.33329/ijelr.6219.43>.

Viires, Piret. 2001. „Estonian Literature on the World Wide Web. Ambitions and Reality.” – *Congressus Nonus Internationalis Fenno-Ugristarum 7.–13. 8. 2000 Tartu*. 8. köide, *Dissertationes sectionum: litteratura & archaeologia & anthropologia & genetica & acta congressus*, koostanud Tõnu Seilenthal, 231–236. Tartu: [Eesti Fennougristide Komitee].

———. 2005. „Literature in Cyberspace.” – *Folklore: Electronic Journal of Folklore*, nr 29, 153–174. <https://doi.org/10.7592/fej2005.29.cyberlit>.

———. 2012. *Postmodernism in Estonian Literary Culture*. Frankfurt am Main; Berlin; Bern; Bruxelles; New York; Oxford; Wien: Peter Lang Verlag.

———. 2013. „Digimodernistlik eesti kirjanik.” – *Methis. Studia humaniora Estonica*, nr 8, 9–21. <https://doi.org/10.7592/methis.v8i11.999>.

———. 2017. „Digitaalset kirjanduse defineerimisest ja periodiseerimisest.” – *Philologia Estonica Tallinnensis*, nr 2, 129–145. <https://doi.org/10.22601/PET.2017.02.08>.

Viires, Piret ja Marin Laak. 2021. „Ephemerality in the Digital World: Estonian Case Studies of Digital Literature and Digital Literary Heritage Projects.” – *Neohelicon* 48 (1). Ilmumas.

Virro, Keiu. 2017. „Raamatuseljaluuale tekitab hasarti ja ka mõõdukat kaost.” – *Eesti Päevaleht*, 5. august. <https://epl.delfi.ee/lp/raamatuseljaluuale-tekitab-hasarti-ja-ka-mooduakat-kaost?id=79056448>.

P I R E T V I I R E S

Õöpik, Gerli. 2015. „Kirjandusportaali Poogen ja suhtluskeskkonna Facebook roll Kaur Riismaa kirjandusse tulemisel.” Bakalaureusetöö. Juhendanud Piret Viires. Tallinna Ülikool, eesti keele ja kultuuri instituut. <http://www.etera.ee/zoom/11951/view?page=1&p=separate&view=0,428,2481,1514>.

Piret Viires – PhD, Tallinna Ülikooli eesti kirjanduse ja kirjandusteooria professor.

Uurimisvaldkonnad: tänapäeva eesti kirjandus, postmodernism ja post-postmodernism; kirjanduse ja tehnoloogia suhted, digitaalne kirjandus.

E-post: [piret.viires\[at\]tlu.ee](mailto:piret.viires@tlu.ee)

New Creative Practices on Internet. Some Remarks on Social Media Literature

Piret Viires

Keywords: digital literature, social media, social media literature, participatory culture, multimodality, ephemerality

The concept of digital humanities has been intensively used only during the last fifteen years and, according to the broadest definition, it refers to the study of social, cultural and creative activities of the era of digital technologies. One of the digital humanities' research areas covers the relations between digital technologies and literature. This is a rapidly growing and changing field which, on the one hand, involves the application of the tools and methods of digital humanities in literary studies, (e.g., the quantitative analysis of literary works with the help of computer technology), on the other hand, it also includes digital cultural creativity practices – the description and analysis of digitally born works of literature (digital or electronic literature).

Of the research objects of digital humanities, mentioned above, the present article focusses on digital literature, paying special attention to its newest and most widely-spread subcategory – the social media literature.

The social media literature is connected with the development of the internet and the creation of the second-generation web design Web 2.0 in the late 20th and early 21st century. Web 2.0 forms the substratum for social media platforms, the largest and best-known of which are Facebook, Twitter, Instagram, Tumblr, Snapchat, etc. Social media platforms are usually simple, easy-to-use and do not require special technical skills, the content creation is made exceptionally convenient for the users.

Among other types of content, social media includes literary works created by its users. While the essence of such literature is derived from the fact that the user of Web 2.0 can create or generate content, the architecture of each platform determines the type and form of literature which can be created on the platform. The examples of social media literature are Twitterature, Facebook poetry and serial stories, Instagram poetry, Tumblr poetry, stories written on Wattpad, literary blogs, etc.

Social media literature has several characteristics of digital literature. Such literature is *born-digital* – born on social media platforms; these works are often multimodal, combining different media (adding images, sounds, videos to the texts), and often, these texts are also interactive (the readers can step in, comment on the works or even develop them further). Thus we can argue that social media literature really is a subcategory of digital literature.

This article maps some theoretical concepts and approaches used earlier by different researchers, or which are relevant in the analysis of such type of literature. Social media literature has been examined in this article in the context of democratisation, amateurism and professionalism, participatory culture, interactivity of the author and the reader, multimodality, and ephemerality of literature. Attempts have been made to define the functions of social media literature, such as self-expression, self-branding and self-help. These concepts form the framework for the examples analysed in this article, ranging from Facebook literature to Instagram and Tumblr poetry and to Twitterature.

Social media literature can be examined from the aspect of the democratisation of literature. On social media, each user can create literary content and take it to readers, the author does not depend on

S U M M A R Y

literary institutions (publishers, editors, etc.) in spreading their works. Unfortunately, the lack of institutional control on social media means that quality control is missing as well – everyone can become an author. Thus, the other aspect of the democratisation of literature is that in addition to high-quality works, social media is really flooded with amateurish literature.

The concept of participatory culture can also be related with social media literature. One of the important manifestations characterising social media literature is interactivity, the dynamics of the author-reader relationship – the participation of readers in commenting on the literary work, in expressing their opinion, or even in the creation of the work. Compared to the traditional literature, the relationship between the author and the reader has changed, it is more immediate and it may have an effect on the process of creation.

Multimodality is the term which characterises especially well the poetry written on Tumblr and Instagram. In the social media poetry, multimodality marks the joining together of different media, primarily the combining of texts with images, and sometimes adding sounds or a video. In addition to Tumblr and Instagram poetry, multimodality can be found in Facebook poetry or prose, in literary blogs, etc.

Ephemerality denotes here the fleetingness, dispersal and temporality, characteristic to the digital world. Phenomena of digital culture have been seen as short-term, temporary and disappearing. Social media literature can also be characterised by ephemerality. The temporariness and disappearance of postings has intentionally been built into the social media platforms, e.g., into Facebook, Twitter and Snapchat. The ephemerality of social media literature is, primarily, determined by technology and it is related to the structure and the principles of use of these platforms.

Specifying the functions of social media literature, we can point out three different functions. First – creative self-expression, which is probably the decisive impulse for amateur authors, young authors, as well as for professional authors who use the social media platforms for spreading their literary works. Second – self-promotion and self-branding, as the greatest challenge facing the authors of social media literature is the finding of the readers. To be able to catch the readers' attention, the authors who write on social media need to create a strong author image and relentlessly work on self-promotion. Third – self-help can also be classified as a function of social media literature. For example, the short and reassuring forms of Instagram poetry, on the beautifully designed and coloured background and accompanied by soft music, offer positive emotions and have a therapeutic effect.

To sum it up, we should note that social media literature is located on the intersection of different fields of research, combining internet studies, literary studies, media studies and the studies of popular culture. Social media literature is a constantly developing field, responding to the development of technologies and the existing social media platforms, as well as to the appearance of new social media platforms. Therefore, it is important to follow the developments in social media literature to broaden our understanding of literature as a field of art, and to introduce to literary studies the new phenomena which can extend the boundaries of literature.

Piret Viires – PhD, Professor of Estonian literature and literature theory at Tallinn University, the School of Humanities. Research interests: contemporary Estonian literature, postmodernism and post-postmodernism, relationships of literature and technology, digital literature.

E-mail: [piret.viires\[at\]tlu.ee](mailto:piret.viires[at]tlu.ee)